

Ігор БРИНДАК, викладач

Назва цієї статті походить від цитати зі Святого Письма: “Коня готують на день бою, але від Господа перемога” (Приповідок 21,31). Суть слів є зрозумілою: “остаточне джерело будь-якої перемоги є в Бозі”. Історія неодноразово це підтверджувала, тому про деякі приклади небесної допомоги християнському воїнству і піде мова у публікації.

Якщо читати Святе Письмо, то можна зауважити, що історія вибраного ізраїльського народу була дуже часто наповнена війнами. І у всіх випадках, коли воїни цього народу перемагали, то ніколи не приписували перемогу собі, а Богові. Найбільш відомий приклад - це знаменитий поєдинок між ізраїльським пастухом Давидом і філістимлянським велетнем Голіатом. Ось варті уваги слова Давида: “Ти йдеш на мене з мечем і довгим списом і коротким, я ж іду на тебе в ім’я Господа Сил Бога ізраїльських лав, якого ти зневажив. Сьогодні ж таки Господь видасть тебе в мої руки, я тебе вб’ю, відітну голову від твого тіла і дам твій труп і трупи філістимлянського війська – таки сьогодні птаству небесному і дикому земному звірю. І знає вся земля, що є Бог в Ізраїля, і ввесь збір визнає, що не мечем і списом Господь дає перемогу, що війна Йому належить і що він вас видав нам у руки” (1Сам. 17,47) Далі, як ми знаємо, Давид таки вбив Голіата при допомозі каменя, запущеного з праці, а пізніше погромив філістимлянське військо.

А це слова ще одного біблійного персонажа – Юди Макавея: “Легко й малому у війську захопити у руки велике, для неба все одно - врятувати багатьма чи кількома, бо перемога на війні не в безмежнім війську, а в силі, що походить з неба. Вони йдуть на нас, повні зухвальства й беззаконня, щоб вигубити нас разом із жінками нашими і дітьми та щоб з нас здерти здобич, а ми воюємо за життя наше і наші установи. Сам Бог їх знищить перед нами, тож ви їх не бійтеся.” (1 Мак. 3,18-22). Кількаразові перемоги, які

пізніше здобув Юда Макавей, тільки підтвердили правдивість його слів. Правда, цей полководець одними закликами не обмежувався, ось що він робив, готуючись до військового походу: “Скликано збори, щоб приготуватись до битви, щоб молитись і просити ласки і милосердя” (1Мак. 3,44). Тобто зі звичайними мілітарнимим приготуваннями відбувалися молитви за тих, що йшли воювати. А це вже безпосередньо перед битвою: “На чолі кожної частини поставив своїх братів: Симона, Йосифа та Йонатана, давши кожному по 1500 мужів. Опісля, звелівши Єлезарові читати зі Святої Книги, подав клич “поможи Боже” (2 Мак. 8,22-23). Свята Книга, яка тут згадується, – це Святе Письмо Старого Заповіту, бо Новий ще не був написаний. А що робив Юда Макавей після битви: “Тому він і приніс жертву переблагання за мертвих, щоб вони звільнилися від гріха” (2, Мак. 12,46). Тобто замовив богослужіння за загиблими вояками свого війська. І ще одна важлива наука цього полководця: “Юда ж, шляхетний муж, умовив вояків берегти себе чистими від усякого гріха” (2 Мак. 12,42). У цих всіх діях і полягала запурука перемоги Юди Макавея та усіх інших провідників ізраїльського війська.

Вищезгадані події були до Христа, а тепер поглянемо, що було опісля. У 174 році мала місце битва під Карнумом між римською армією та германськими племенами. Римляни потрапили в оточення, у них закінчилися харчі, а через велику спеку військо сильно терпіло від спраги. Але в римській армії був тоді малітонський легіон, у якому служили християнські воїни (не забуваймо: імперія тоді була поганська, а навіть ворожа християнам). А що було далі, то надамо слово християнському історику з IV століття Євсевію Кесарійському: “Воїни так званого малітонського легіону з вірою, яка з того часу і донині підтримувала їх у битвах з неприятелем, опустилися за нашим молитовним звичаєм на коліна і звернулися з молитвою до Бога. Видовище для наших ворогів було дивним, але те, що сталося пізніше, було ще дивнішим: страшна буря змусила ворогів утікати і знищила їх... а дощ, що полив на тих, які закликали до Бога, відновив сили всього війська, яке було вже на краю загибелі.

Розповідь про це є в письменників, далеких від нашої віри, але і вони розповідають про цю подію те, що й наші. Історики зі сторони визнають чудо, але, нічого у нашій вірі не розуміючи, заперечують, що сталося воно за нашими молитвами” (Євсевій Кесарійський “Церковна історія”, книга 5, розділ 5).

У 993 році у Римі відбулася перша урочиста канонізація, здійснена Папою Іваном XV. Це не означає, що до того часу не було в Церкві канонізованих святих. Просто канонізація не здійснювалася в урочистий спосіб. І першим святим, який удостоївся саме такої канонізації, був Ульріх Аугсбурзький (890-973). Серед інших заслуг цього подвижника було, зокрема, і сприяння в перемозі християнського воїнства над уграми (які тоді ще були поганями) у битві біля ріки Лех. Все відбулося в 955 році. Німеччина тоді стала жертвою вторгнення угорських племен. Почувши, що нібито в Аугсбурзі зберігаються

великі скарби, – чого насправді не було, – угри розпочали облогу міста. Святий Ульріх тоді виконував служіння єпископа міста Аугсбурга, а оскільки іншої влади у той час там не було, то силою факту єпископ був змушений очолити оборону. Ульріх із цим завданням належно впорався, правда, слід наголосити, що особисто зброї до рук ніколи не брав і ніколи не вдягав на себе обладунків. Зате був на всіх небезпечних ділянках міста. З деякими вояками навіть брав участь у нічних вилазках, але знову ж таки без зброї і без обладунків. На початку серпня 955 року на допомогу обложеним аугсбурцям прибув німецький король Оттон I. Тоді угри зняли облогу і розтаборувалися біля річки Лех. Ополченці Аугсбурга приєдналися до королівської армії і разом стали готуватися до вирішальної битви. Ульріх став капеланом об'єднаної армії, за його порадою цілий день 9 серпня німецьке військо наклало на себе піст і перебувало у молитві. В ніч з 9 на 10 серпня Ульріху з'явилася покровителька міста Аугсбурга свята Афра і пообіцяла перемогу. 10 серпня 955 року відбулася битва біля річки Лех, у якій угорська армія була цілковито розбита, хоча чисельно вона переважала німецьку.

Сучасником святого Ульріха Аугсбурського був святий Атаназій Афонський (925-1000). Для загалу він відомий передусім як настоятель афонського монастиря і старець. Однак менш знаним є факт, що в 961 році святий Атаназій виконував також капеланське служіння у візантійській армії. Тоді Візантія часто потерпала від набігів арабських піратів. Їхнім форпостом був острів Крит, незадовго перед тим захоплений арабами у візантійців. Власне з Криту піратські кораблі робили набіги на узбережжя Візантійської імперії. Імператор Никифор II Фока вирішив відвоювати острів і просив святого Атаназія про духовну опіку над військом. Старець погодився, але водночас у своєму листі до імператора дав деякі поради. Це були поради не стратегічного, а духовного плану. З-поміж усього там говорилося: “... щоб у таборі, де зараз розміщене все військо, під час славослів'я на вечірніх і на ранніх молитвах армійські священики здійснювали усердні моління, а все військо виголошувало “Господи, помилуй” аж до сотні разів з увагою, зі слізьми і страхом Божим, і щоб ніхто в часі молитви не займався іншою справою.” (Цит. за Никифор II Фока “Стратегика”, Санкт-Петербург, 2005, ст.38-39). Імператор всі побажання виконав. Похід на Крит 961 року завершився перемогою.

“Жива Вода” у свій час вже писала про знамениту Віденську битву 1683 року (див. “Війни на захист віри”, “Жива Вода” №9-10, 2013), а також про блаженного Марка з Авіано, який був папським легатом і капеланом хрестоносців під час цієї битви (Див. “Капелан чудотворець”, Жива Вода”, №12, 2013). Нагадаю, у цій битві об'єднані сили поляків, австрійців, німців і українців, разом 85000 чоловік розгромили за одними даними 200-, а за іншими – 300-тисячну турецьку армію, яка вирушила на підбій Європи. Перед битвою отець Марко звернувся до вояків, де закликав усіх приступити до сповіді, а оскільки в армії хрестоносців були також і протестанти, у яких сповідь не практикується, то їх отець Марко закликав збудити досконалий жаль за гріхи. Пізніше все військо відмовило вервицю і аж тоді пішло в бій, який, як ми знаємо, завершився повною перемогою християнської армії. Головнокомандувач об'єднаними силами у Віденській битві польський король Ян Собеський у своєму листі результат битви охарактеризував видозміненою фразою Юлія Цезаря: “Прийшов, побачив, але переміг Бог” (Цезар, як відомо, казав: “Прийшов, побачив, переміг”).

В історії відомі й інші випадки, коли збройні сили, що вважали себе Божою армією, навпаки, терпіли поразку через те, що йшли всупереч Божій волі. Так, читаємо у Святому Письмі, що після смерті Мойсея вибраний ізраїльський народ очолив Ісус Навин. Саме йому дав Бог вказівку ввести ізраїльтян в обіцяну землю. Спочатку читаємо, що ізраїльтяни з великим успіхом взяли місто Єрихон. А далі сталося ось що: “От і пішло туди з народу якихось три тисячі чоловік, але мусили були втікати від аїян, що вбили з них якихось 36 чоловік і гналися за ними аж до Шеваріму, б'ючи їх уздовж по схилах. Серце розтануло в народі і взялося водою” (Іс. Нав. 7, 4-5). Що ж було причиною поразки ізраїльтян у цьому випадку? “А Господь промовив до Ісуса: “Встань! Чого це припав ти лицем до землі? Ізраїль згрішив, він переступив союз мій, що його я їм заповідав; присвоїли собі дещо із забороненого, та й, укравши, сховали його, поклавши в своїм обозі. Тому-то й не здолають сини Ізраїля встояти перед своїми ворогами і тікатимуть навтьоки від них” (Іс. Нав. 7, 10-12). Тобто мало місце те, що прийнято називати мародерством, і це на деякий час позбавило ізраїльське військо Божої опіки. Пізніше вибраний народ ситуацію виправив[^] і перемога знову до нього повернулася.

Або читаємо ще: “Тоді як Юда і Йонатан були в Гілеаді, а Симон, брат його, в Галилеї перед Птолемаїдою, Йосиф, син Захарії та Азарія, начальники війська довідалися про славні подвиги в боях, що ті вчинили та й сказали: “Зробімо і собі ім'я, ходімо війною на поган, що навкруги нас”. І дали наказ своєму військові й двинулися на Ямнію. Проти них вийшов з міста Горгій і ті, що були при ньому, і зав'язалася битва, але Йосиф та Азарія були до ноги побиті і гналися за ними аж до границь Юдеї, і полягло того дня зо дві тисячі ізраїльтян” (1. Мак. 5, 56-60). Тут, як ми бачимо, причиною поразки була гордість.

У часи хрестових походів проживав у Франції великий аскет і містик святий Бернард з Клевро (1090-1153). Він особисто підтримував саму ідею хрестових походів, але засуджував те, що часто робили хрестоносці в дорозі до Святої Землі. В тому і бачив причину їхнього програшу. Ось уривок одного з його листів: “Захищайте гріб Христа, нашого Господа! Але не пляміть ваших рук кров'ю і не воюйте проти синів Ізраїлю. Вони є теж тілом Месії, і якщо вчинете їм кривду, діткнетесь зіниці самого Бога” (Цит. за “GzegorzKuczarczyk“AntysemityzmKosciola” , “Milujciesz” № 1, 2004, s. 34). Сплямування кров'ю, про яке згадує святий Бернард, – це пролиття крові не в бою, а під час погромів. Уся справа в тому, що допоки хрестоносці добирались до Святої Землі, то по дорозі часто здійснювали єврейські погроми. Святий Бернард бачив у цьому подвійний гріх: і самі безчинства, й антисемітизм (ненависть до євреїв), бо останнє згідно зі Святим Письмом стягує на його носіїв Божий засуд. (Пор. Чис. 24, 8-9; Зах. 2, 12). Однак заклики святого були проігноровані, хрестові походи у Святу Землю завершилися невдачею.

Тепер час підбивати підсумки. Спочатку слід зауважити, що метою цієї статті не є закликати надіятися на одне чудо і не робити ніяких мілітарних приготувань, бо навіть біблійна цитата, яка винесена в заголовок, говорить, що коня все ж таки готують на день бою. Інша справа, що остаточна перемога приходиться тільки від Господа. Зараз наш народ і наша країна переживають дуже непрості часи і дуже часто, не тільки з боку церковних людей, чути вислів: “Бог є на нашій стороні”. Це є правда, але ця правда вимагає від кожного з нас дати відповідь на питання : “Чи є ми на стороні Бога?” От від цієї відповіді й буде залежати майбутній розвиток подій. Дуже гарно у свій час висловився світлої пам’яті Владика Юліян Вороновський: “Що вимолимо, то і будемо мати”. Це все стосується не тільки тих, хто в зоні бойових дій, а й кожного з нас. І буде воно актуальним і тоді, коли війна закінчиться і настане мир. Так, перемога від Господа, а від нашого вибору залежить, чи ми її приймемо, чи ні.

Ігор БРИНДАК “... але від Господа перемога”/“Жива вода” №10 2014